

Rapport:

Temperaturen på Vatten-Sverige

Genomförd av Novus på uppdrag
av Mötesplats Vatten2023

 **NOVUS**



Vatten
2023

Bakgrund

Vattensystemet är komplext och klimatförändringarna, med torka, översvämningar och väderkontraster innebär stora påfrestningar på den ålderstigna svenska vatteninfrastrukturen. Nya lagkrav, tillsammans med den accelererande underhållsskulden utgör en växande utmaning för landets kommuner och regioner. Det är inte längre endast frågan om att säkerställa en adekvat vattenförsörjning utan också att undvika ett scenario där vatten blir vår nästa elkris.

På uppdrag av Mötesplats **Vatten2023** har Novus genomfört en undersökning bland Sveriges kommuner för att ta reda på hur prioriterad vattenfrågan är i kommunerna, vilket behov av underhåll som finns och vilka resurser som krävs för att genomföra eventuella investeringar i vatteninfrastrukturen.

Undersökningen omfattar också hur långt kommunerna kommit i arbetet med vattentjänstplanen som enligt ändringar i lagen om allmänna vattentjänster (LAV) ska finnas upprättad från 1 januari 2024 i Sveriges samtliga kommuner. Planen ska innehålla kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster* ska tillgodoseas, däribland en bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna VA-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall.

*Vattentjänster är en sammanfattande benämning på olika tjänster för vattenförsörjning och avlopp.

Om undersökningen

Genomförande

Antal genomförda intervjuer: **237**

Fältperiod: **13 september – 3 oktober 2023**

Undersökningen är genomförd via telefon- och webbintervjuer där Sveriges alla kommuner har kontaktats.

Målgrupp

Kommun- och avdelningschefer i Sveriges kommuner.

Bortfall

- Vi har gjort **2 063** telefonsamtal under perioden
- Återkontaktbara är sökta i snitt **14** gånger
- **Noll** vägran
- **53** kommuner ej anträffade vid fälttidens slut

Resultat

Resultaten levereras i en diagramrapport. Samtliga av Sveriges 290 kommuner har blivit kontaktade, vilket innebär att detta är en totalundersökning och eventuella skillnader mellan totalresultat och undergruppers resultat är uppmätta skillnader. Siffrorna är i vissa fall justerat för avrundningseffekter.

Sammanfattande slutsatser och nyckeltal

3 av 4 kommuner (75%)

svarar att de har tillräckligt med kompetens och resurser för att värdera och prioritera investeringsbehovet för vattentjänster.

8 av 10 kommuner (83%)

prioriterar underhåll och investeringar i vattentjänster.

9 av 10 kommuner (88%)

svarar att det finns ett mycket eller ganska stort behov av underhåll och investeringar i vattentjänster.

Drygt hälften av kommunerna (55%)

har en budget som täcker behovet av underhåll och investeringar i vattentjänster.

4 av 10 kommuner (40%)

svarar att det inte finns utrymme i budgeten för att hantera de bedömda åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna VA-anläggningarna ska fungera även vid en ökad belastning.

4 av 10 kommuner (41%)

är, eller kommer att vara klara, med sin vattentjänstplan till den 1 januari 2024.

Resurs/ kompetens

Kartläggning av resurser och kompetens

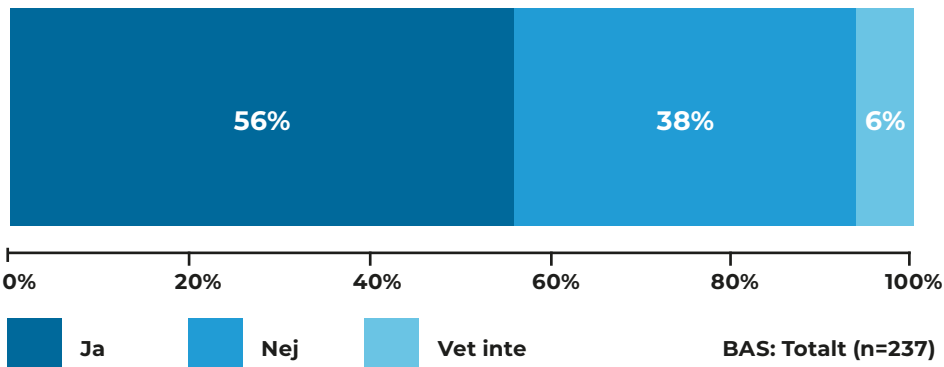
Fråga:

Anser du att det finns tillräcklig kompetens och resurser internt i kommunen för att ...

... värdera och prioritera investeringsbehovet inom just vattentjänster såsom vattenförsörjning, vattensystem och vatteninfrastruktur?



... genomföra de åtgärder som krävs?



Från fritextsvar:

"Hade önskat mer resurser och får ta in extra resurser ibland av konsulter"

"För att lösa kompetensfrågorna så har vår och en annan kommun börjat slå oss samman till ett kommunalt bolag."

"Kompetens, att hitta personal, vi hittar inte ingenjörer, vilket gör det svårt att hitta kompetens till installationer och större projekt."

Tre av fyra kommuner

anser att man har tillräckligt med resurser för att värdera och prioritera investeringsbehovet av vattentjänster men det är lite sämre när det gäller att genomföra de åtgärder som krävs. Där är det nära fyra av tio som svarar att man inte har tillräckligt med kompetens och resurser för detta.

Prioritering

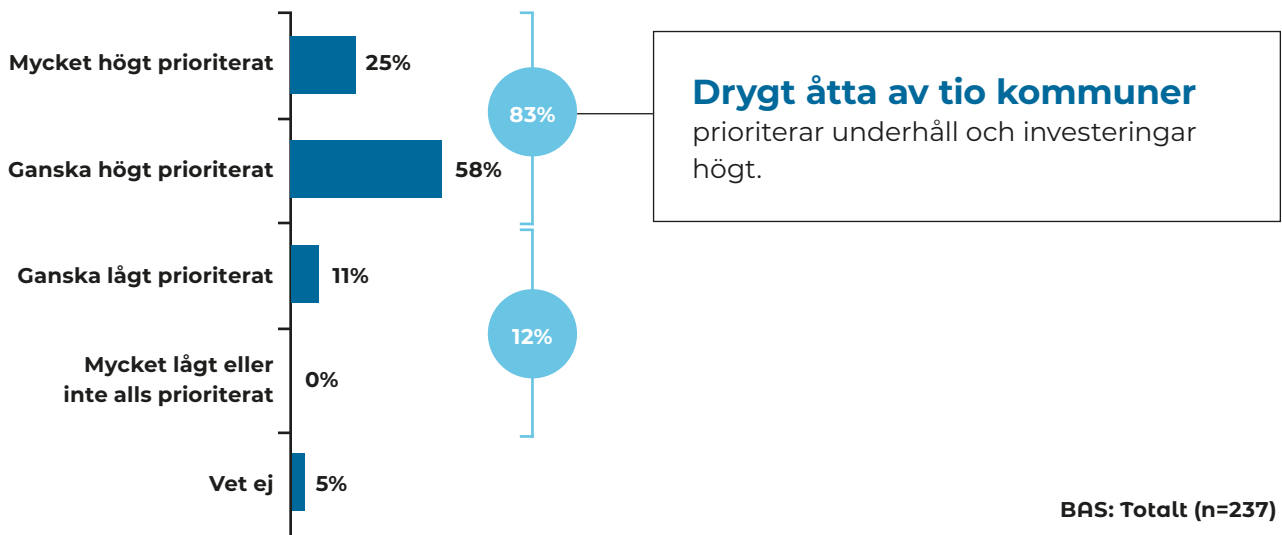
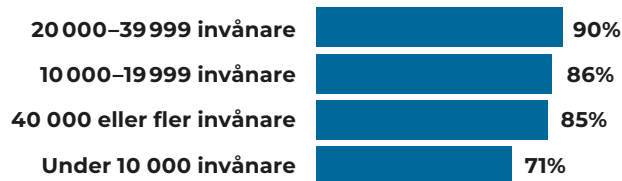
Prioritering av underhåll och investeringar

Fråga:

I er kommun, hur högt prioriterat är underhåll och investeringar i just vatten-tjänster såsom vattenförsörjning, vattensystem och vatteninfrastruktur?

Sett till folkmängd så är det kommuner med 20 000–39 999 invånare som prioriterar detta högst:

Andel mycket respektive ganska högt prioriterat:



Från fritextsvar:

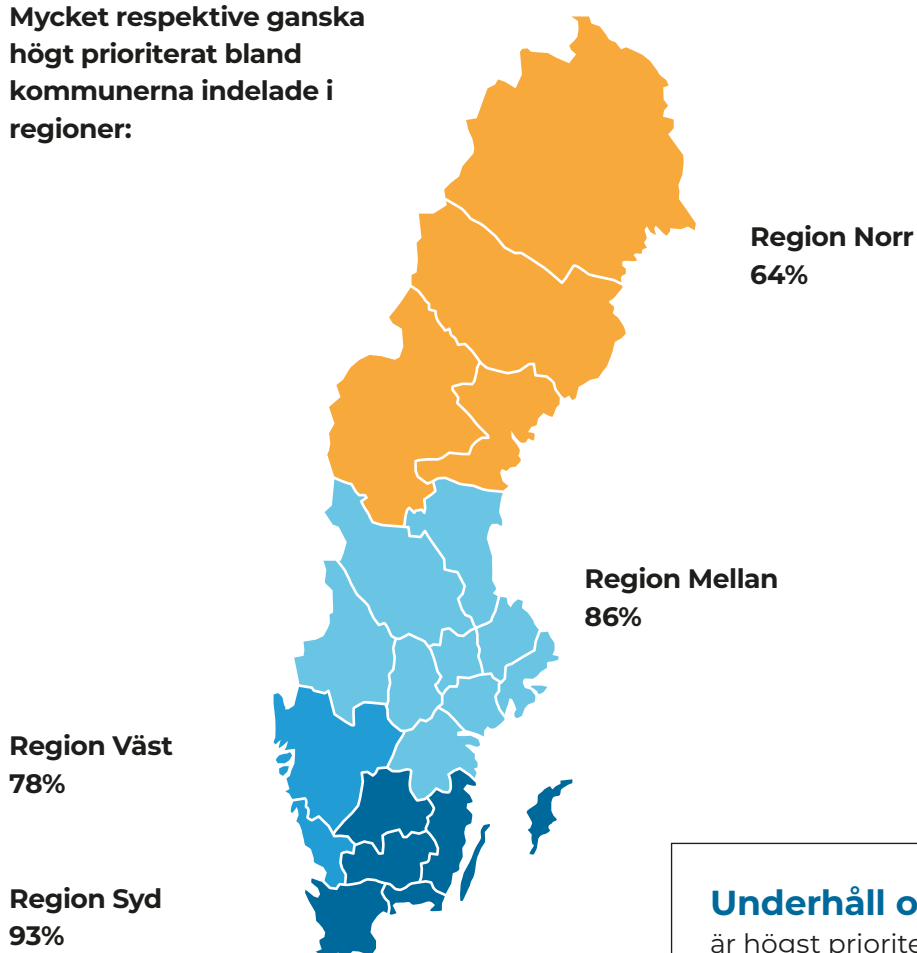
"Tycker vattenfrågan borde vara en mer prioriterad fråga än elfrågan, det borde vara en större fråga på statlig nivå istället för att lämna det helt till kommunerna, i synnerhet dricksvattenfrågan."

Prioritering av underhåll och investeringar – regioner

Fråga:

I er kommun, hur högt prioriterat är underhåll och investeringar i just vattentjänster såsom vattenförsörjning, vattensystem och vatteninfrastruktur?

Mycket respektive ganska högt prioriterat bland kommunerna indelade i regioner:



Underhåll och investeringar

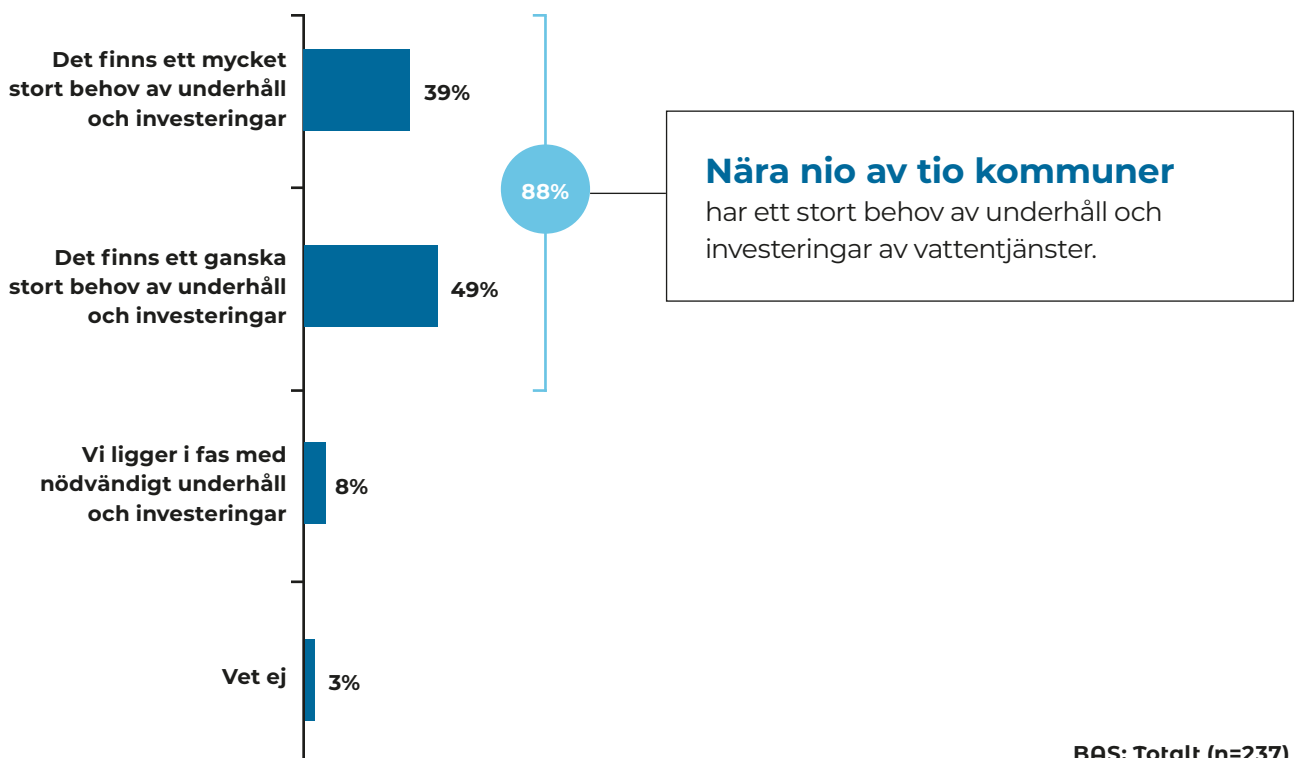
är högst prioriterat i Region Syd och lägst i Region Norr.

Behov och budget

Behov av underhåll och investeringar

Fråga:

I er kommun, hur ser behovet av underhåll och investeringar i vatteninfrastruktur, vattensystem och vattenförsörjning ut?



Från fritextsvar:

"Det är ett framtida bekymmer att få ihop investeringar och bebyggnader i VA, att Taxerkollektivet kommer behöva stå för detta, ser det som en stor utmaning för kommunen. Bristen på nya ideer är inte hållbart, behövs nya lösningar som inte är taxerdrivande."

Budget

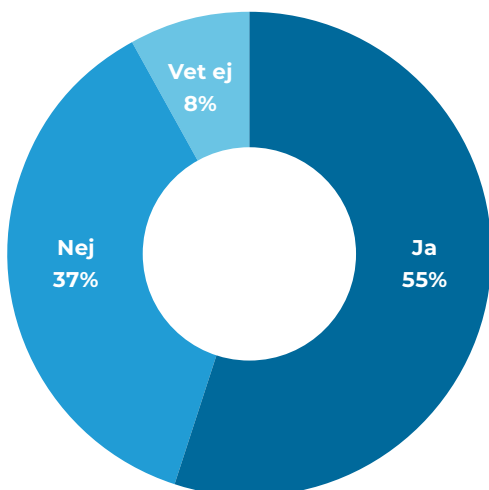
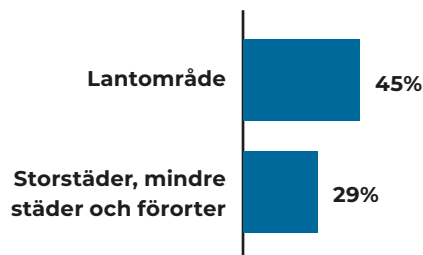
Fråga:

Finns det i er kommun en budget som täcker behovet av underhåll och investeringar i vatteninfrastruktur, vattensystem och vattenförsörjning?

Mer än hälften av alla kommuner har en budget som täcker behovet av underhåll och investeringar av vattentjänster.

Men bland de som inte har en tillräcklig budget ser vi främst kommuner med lägre urbaniseringsgrad, dvs de med högre grad av landområden.

Andel Nej, urbaniseringsgrad (DGURBA, Eurostat)



BAS: Totalt (n=237)

Från fritextsvar:

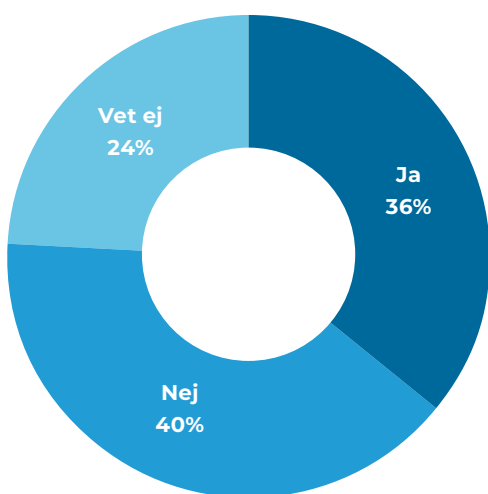
"Staten behöver gå in med medel för att finansiera"

"När det gäller VA så är det avgifts-finansierat, så behövs det mer i budget så ökar vi avgiften."

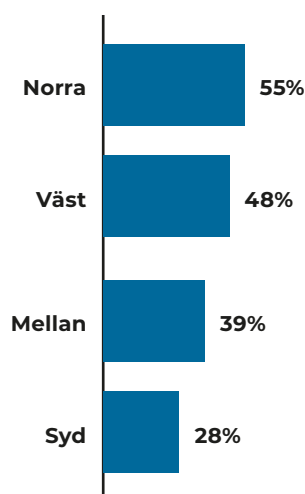
Utrymme i budgeten för ökade kostnader

Fråga:

Finns det utrymme i er budget för att även hantera de bedömda åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna VA-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall? (Enligt nya åläggandet i Vattentjänstlagen från 1/1 2024).



Andel Nej, fördelat per region



BAS: Totalt (n=237)

Från fritextsvar:

"Håller ej med i påståendet då vi inte tolkar lagen på samma sätt, så frågan är ej applicerbar. De system som är ovan mark ska vi göra allt för att skydda mot skyfall, men vi har även system under mark som man inte kan skydda mot skyfall då det inte finns utrymme att bygga ut."

Fyra av tio kommuner

svarar att de inte har utrymme i sin budget för att även hantera de åtgärder som behövs för att vattentjänsterna ska fungera vid ökad belastning, t ex på grund av skyfall.

Nulägesstatus

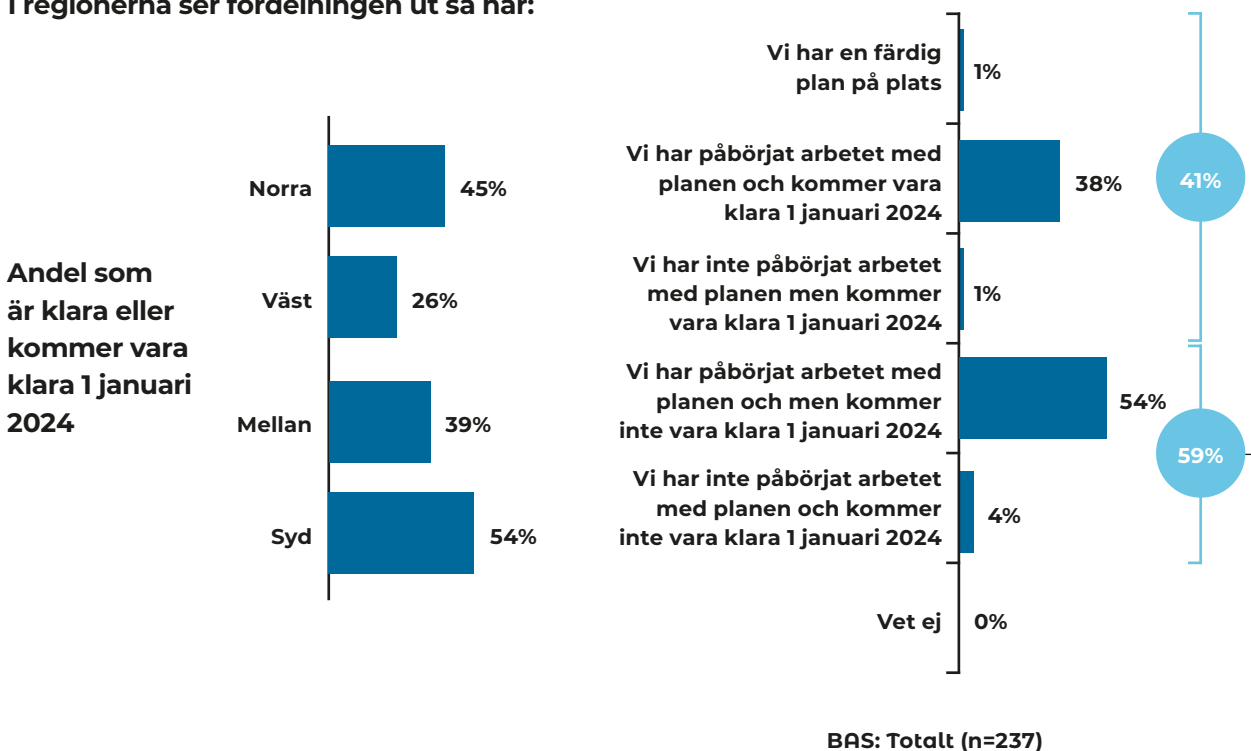
Implementering av vattentjänstplanen

Fråga:

Hur långt har ni kommit med att implementera vattentjänstplanen inom er kommun?

Kommunchefen har en större tilltro än avdelningschefen till att de kommer att vara klara med sin vattentjänstplan den 1 januari. 58 procent av kommuncheferna och 26 procent av avdelningscheferna svarar att de har påbörjat arbetet och kommer vara klara den 1 januari.

I regionerna ser fördelningen ut så här:



Från fritextsvar:

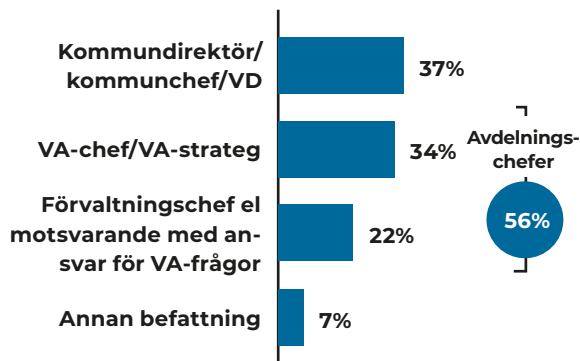
"Vattentjänstplanen är väldigt luddig, det är ingen som har checklistor på vad man ska ha med och hur man ska tänka. Vore jättebra med tydligare riktlinjer."

Sex av tio kommuner

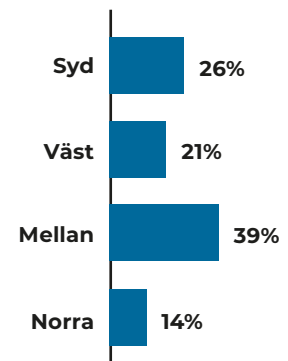
kommer inte ha en färdig plan den 1 januari 2024

Bakgrund målgruppen

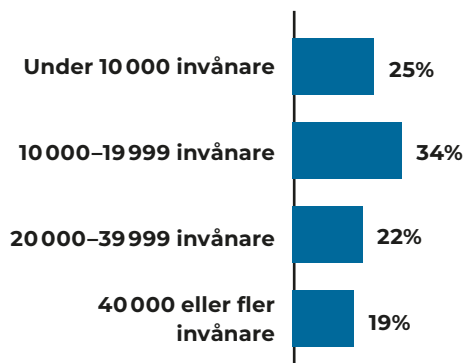
Befattning



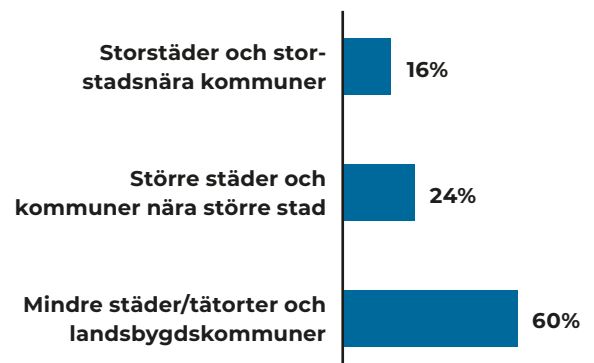
Region



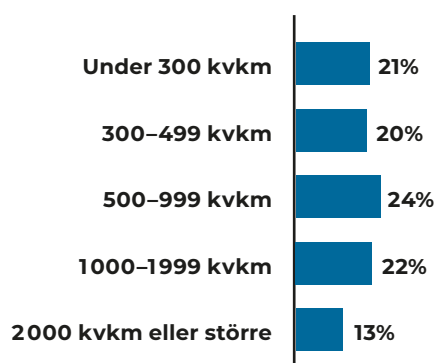
Folkmängd



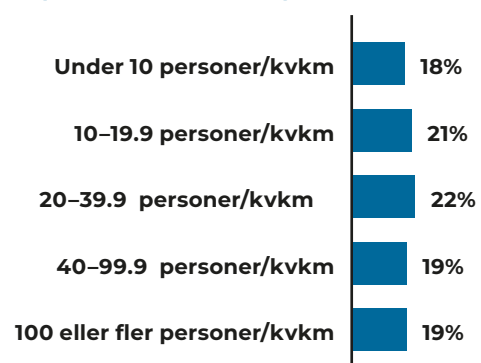
Huvudgrupp



Landareal i kvadratkilometer (kvkm)



Invånare per kvadratkilometer (kvkm) (medelvärde 131,7 inv.)



Kontaktuppgifter:

Annika Persson

Affärsansvarig, Vatten2023

E-post: annika.persson@svenskamassan.se

Ieva Englund

Novus, Client Development Advisor

E-post: ieva.englund@novus.se